

Ганна Швидько
Українське Історичне Товариство
Дніпропетровськ, Україна

М.С. ГРУШЕВСЬКИЙ І РЕПРЕСОВАНИЙ ЗБІРНИК «ПОЛУДНЕВА УКРАЇНА»

(ЗАМІТКА)

У Відділі рукописів Центральної Наукової Бібліотеки Академії Наук України ім. В.І. Вернадського зберігаються теки під загальним заголовком «Комісія дослідження Полудневої України». В них під різними шифрами знаходяться статті, присвячені дослідженню Полудневої (Південної) України. Серед них під шифром Х. 4485 — стаття Михайла Сергійовича Грушевського «Степ і море в історії України». Це машинопис з авторською правкою, обсягом у 18 аркушів. Це, власне, написаний редактором вступ до збірника «Полуднева Україна». Дана стаття є поєднанням проблемного дослідження, визначення перспектив глибокого і всестороннього вивчення історії і культури Полудневої України дослідниками різних галузей науки, огляду місця і значення включених до збірника статей і короткого згадування про історію підготовки збірника.

Створені з ініціативи М. Грушевського чотири порайонні комісії плянували видання збірників статей з найбільш актуальних тем історії і культури окремих регіонів України. Збірник Комісії Полудневої України почав зазначатися в видавничих планах з 1925 р. За шість років, доки остаточно була вирішена доля збірника, його зміст змінився кілька разів, що видно із збережених архівних справ. В грудні 1930 р. було підготовлено останній варіант збірника «Полуднева Україна». На аркуші з змістом його є редакторська примітка: «Перечитано, можна здавати до друку». Але він так і не був опублікований. Сталінська репресивна машина захопила своїми жорнами українську інтелігенцію, зокрема і видатного історика М. Грушевського з його науковою школою. Збірник був розсіпаний, а рукописи його статей були виділені в окремі архівні справи.

Редакторська стаття-вступ до збірника і сьогодні має дуже велику наукову цінність, особливо, для Південної України з її складною етнічною історією і політичною грою навколо питання про «Новоросію».

Друкуємо цю частину невичерпної спадщини М. Грушевського.